

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

2. Nostra sententia ponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

QVÆSTIO VLTIMA.

An existentia sit necessaria omnino ad operandum.

SECTIO I.

Sententia Aduersariorum proponuntur.

PRIMA sententia est Thomistarum asserentium existentiam non esse necessariam ad operandum ullo modo, v. g. neque vt conditionem sine qua non, neque vt rationem formalem.

2. Probatur primo: Quia essentia habet suam actualitatem, distinctam ab existentia: ergo bene potest essentia vt sic actualis operari sine existentia. Consequenter patet, quia tota ratio propter quam ab aduersariis requiritur existentia, est vt essentia sit ens in actu ad operandum; iudicant enim ipsi nullam dari actualitatem præter existentiam, ratione cuius ens operatum constituitur in actu ad operandum, cum ens in potentia non possit actu operari, sed essentia ipsa entis operatiui habet suam actualitatem essentia distinctam ab existentia: ergo ad operandum ens operatum non indiget existentia. Minor hæc sic probatur, quæ etiam erit probatio antecedentis primi, nam antequam essentia habeat existentiam actu habet suam veritatem essentialem, quia hæc est vera propositio ab æterno homo actu essentialiter est animal rationale: propositiones enim æternæ veritatis immutabiles sunt, sed nihil potest esse actuale nisi ab actualitate quam habet, sicut nihil est album nisi ab albedine: sed homo actu essentialiter sine existentia est animal rationale: ergo homo habet actualitatem essentia sine existentia.

3. Secundo sic probatur, quia Sacramenta physice concurrunt ad productionem gratiæ: sed quando actu producant gratiam non existunt actu: ergo existentia non est necessaria ad operandum. Minor sic probatur, quia gratia producit in instanti in quo desinunt esse Sacramenta, & quando non sunt: sed in tali instanti non possunt existere sacramenta: ergo quando actu producit gratia non existunt Sacramenta. Hæc minor sic probatur, quia ens successiuum non potest esse totum in instanti, sed Sacramenta sunt entia successiua secundum formam: ergo Sacramenta non possunt existere eo instanti quo producit gratia.

4. Tercio sic probatur, quia dispositiones producant formam genti eo instanti quo ipsæ iam non sunt: sed perierunt cum forma corrupti: ergo agens ad producendum non indiget existentia.

5. Secunda sententia asserit existentiam non quomodocumque esse necessariam à parte rei ad operandum, sed esse rationem formalem agendi. Hanc sententiam supponit vt certam Pater Hurtado in *Physicis*, disp. 8. sect. 5. §. 105. His verbis. Qui negant existentiam ab essentia distingui necessariam fatentur existentiam esse virtutem & rationem agendi; qui vero eas distinguunt asserunt essentiam esse virtutem actiuam, existentiam vero conditionem sine qua non: sic ille, cum autem ipse Pater Hurt. asserat in metaphysica existentiam neque ratione, neque realiter distingui I. P. Tom. 11.

ab essentia, necessario illi fatendum est existentiam esse virtutem, & rationem agendi. Hanc eandem sententiam docet Pater Suarez tom. 2. *Metaphysica*, disp. 31. sect. 10. num. 12. his verbis. Dico secundo, existentia materiæ, & idem proportionaliter est de forma, in re ipsa est id per quod materia causat in suo genere, secundum autem modum significandi apprehenditur vt conditio necessaria, seu vt modus constituens rem in statu sufficienti ad cauendum; vbi à parte rei inquit esse rationem formalem cauendi, licet per intellectum concipiatur existentia vt conditio, & non vt ratio formalis. Probat Pater Suarez his verbis.

Quia sufficienter constat ex dictis de identitate existentia, & actualis essentia; materia enim non causat nisi per entitatem actualem suam essentia; nam secundum eam est in potentia ad formam, & in ea recipit illam, sed in re essentia actualis materiæ non differt ab existentia illius: ergo realiter recipit formam in existentia sua, seu in se ipsa existente vt existens est.

Confirmatur, & declaratur quia neutra ex his causis exercet suum munus, seu causalitatem, nisi in quantum est ens actu, propterea scilicet ens actu distinguitur ab ente in potentia obiectiua, sed huiusmodi actus formaliter & intrinsece constituitur per esse existentia, vt supra probatum est: ergo vtraque ex his causis causat actum prope constituta per esse actualis existentia, illa autem constitutio est per omnimodam identitatem in re, vt ostendimus: ergo causat in quantum est essentia & existentia.

Dices materiam non causare in quantum est ens actu, sed potius in quantum est ens in potentia.

Respondetur inquit Suarez, in his vocibus, esse magnam equiuocationem, tum à potentia receptiua ad obiectiua, tum habente simpliciter, seu complete ad ens secundum quid seu partiale; materia igitur causat quatenus est in potentia receptiua formæ, & consequenter causat quatenus formam materialem continet aliquomodo, scilicet in potentia passiva, & ideo dici potest etiam esse ens simpliciter, & incompletum non in actu, sed in potentia; at vero non causat quatenus habet esse materiæ; quod est esse partiale, & secundum quid, hoc est in potentia, sed in actu, & ita non causat propterea in suo gradu est ens in potentia obiectiua, sed vt in actu, & hoc modo esse ens in actu, id est extra causas, & extra nihil, & essentia in potentia receptiua alterius actus non sunt opposita; sed potius per se subordinata, non enim potest potentia esse in proxima aptitudine, seu in statu in quo apta sit ad recipiendum suum actum, nisi ipsamet aliquid habeat actuale entitatis, cum potentia ipsa realis ens reale, & extra causas esse debeat, quæ omnia clara sunt.

Vltimo confirmatur, nam causa debet esse proportionata effectui & causalitati suæ, sed causalitas materiæ, vel formæ eo modo quo ab ea progreditur est aliquid existens extra causas, & terminatur ad rem prope est aliquid extra causas vt supra ostensum est: ergo etiam ipsa causat vt existens est: ergo causat quatenus in re est sua existentia.

SECTIO II.

Nostre sententia ponitur.

Prima conclusio actualitas existentia est ita necessaria ad operandum actu, vt nullomodo possit causa actu operari sine actuali existentia. Hæc

F. est

est communis sententia inter Doctores Societatis.

12 Probatur primo auctoritate Aristotelis *lib. 2. Physicorum, c. 3. text. 24.* Vbi sic ait. [Præter autem omnes quæ propriè, & quæ ex accidenti dicuntur causæ aliæ sunt, quæ quid possint, aliæ quod agant dicuntur, ut ædificationis domus ædificator, aut quis ædificat ædificator: idem vero & in his quorū causæ actū dicuntur cum sunt quod in his, quæ exposita sunt ut in hac statua, aut omnino signo, aut ære, aut omnino materia actū esse atque in accidentibus eodem modo.] sic ille, ubi Philosophus clarissimè nostram tueretur sententiam; ipse enim in hoc textu dividit causam in causam actū operantem, & operantem in potentia, & tribuens condiciones vniuscuiusque causæ agendo de causa in potentia nullam aliam conditionem tribuit nisi quod possit operari, agens autem de causa actū operante, ait illam esse debere actū quod patet ex illis verbis [aut quis ædificat ædificatorem: idem vero & in his quorum causæ actū causæ dicuntur cum sunt] sed esse absolute ac simpliciter actū est actualis existentia, ut patet ex late dictis. *q. 2. huius disp.* Quia esse simpliciter non predicatur de rebus quæ actū non existunt, & sic licet verè enuncietur de Perro possibili aut futuro, & præterito quod possit esse, nihilominus nullo modo potest dici cum veritate quod absolute sit, & ideo hæc sunt falsæ propositiones Adam & Antichristus sunt, & ratio est quia esse, & existere reciprocantur, sed Adam & Antichristus non existunt: ergo Adam & Antichristus non sunt, quæ veritas ipsa luce clarior & evidentior est, sed Aristoteles in loco supra citato, ait in hoc distinguere causam actū operantem à causa potentiali, seu in potentia producente quod causa actū operans absolute sit dum operatur: ergo absolute sentit Aristoteles causam actū operantem debere necessario existere: itaque nullo modo possit operari actū si actū non existat.

13 Quod confirmat idem Aristoteles paulo post adductus à Diuo Thoma *lect. 6.* his verbis [interest autem tantum, & insuper omnia aut potentia aut actū, causæ enim actū & singulares, & ea quorum sunt causæ simul sunt & non sunt ut hic, qui medetur cum hoc, qui sanat, & hic qui ædificat cum hoc quod ædificatur, sed quæ sunt potentia non semper, non enim semel domus, & ædificator corrumpuntur.] Vbi aperte Aristoteles asserit causam actū operantem debere esse quando producit, quod patet quia ipse Philosophus ait causam actū operantem debere esse simpliciter hoc est simpliciter existere dum producit effectus, sed dum producit effectus producit causam, & est actū operans: ergo sentit Aristoteles sine dubio causam actū operantem actū debere existere dum operatur semper, & necessario quod negat de causis in potentia illis verbis. [Sed quæ sunt potentia non.] Vergetur amplius ex ipso Aristotele *eodem cap. text. 37.* ubi omnia inquit, id est causarum genera, de quibus ibi agit aut agentia id est actū causantia, aut quæ possint agere hoc autem differunt quod quæ efficiunt, & singula atque ea quorum sunt causæ simul sunt. Vbi vult Aristoteles intereunte causa effectum petire, & effectum existentem dum primo fit causam simul existere, at instans & tempus immediate præcedens non sunt simul ex tua sententia: ergo causa non existens illo instanti non est simul cum suo effectū, quod est contra Aristotelem. Quibus verbis Aristotelis magnam vim addit Diuus Thomas super *lib. 2. Physicorum lect. 6. §. determinat. 3.* explicans mentem Philosophi his verbis. [Primum est quod inter causas in actū & causas in potentia est ista differentia,

quod causæ operantes in actū simul sunt, & non sunt cum eis quorum causæ sunt in actū: ita tamen quod accipiantur causæ singulares, id est propriæ, sicut hic medicans simul est, & non est cum hoc qui fit sanus, & hic ædificans cum hoc quod ædificatur, si vero non acciperentur causæ propriæ licet acciperentur in actū, non esset verum quod dicitur non enim ædificans est & non est simul, cum hoc quod ædificatur: potest enim esse quod ædificas est in actū, sed tamen hoc ædificium non ædificatur, sed aliud, sed si accipiamus ædificantem hoc ædificium, & hoc ædificium secundum quod est in ædificari necesse est, quod posito vno ponatur, & alterum, & remoto vno remoueatur & alterum; hoc autem non accidit semper in causis, quæ sunt in potentia; non enim simul corrumpitur domus & qui ædificabit ipsam; unde habetur quod sicut agentia inferiora quæ sunt causa rerum quantum adlunt, fieri oportet simul esse cum his quæ sunt quando sunt: ita agens diuinum quod est causa existendi in actū simul est, cum esse rei in actū, unde subtracta diuina actione à rebus, res in nihilum deciderent sicut remota presentia solis lumen in aëre deficeret.] Sic ille, quibus verbis Diuus Thomas explicans mentem Aristotelis in hoc loco asserit, necessario debere existere, & esse in actū simul effectum actū productum, & causam actū producentem, ita ut si causa actū non existat non possit effectus actū produci, ac per consequens nec causa actū producere.

Nec valet dicere Aristotelem & Diuum Thomam solum requirere existentiam virtuales, & 14 non formalem in causa, hoc est non in esse entis, sed in esse causæ.

Sed contra, quia hæc solutio manifeste pugnat cum Aristotele, & Diuo Thoma, ipsi enim ex causalitate inferunt existentiam causæ inesse entis formaliter, & ex non existentia causæ non existentiam effectus, id est ex virtuali existentia, quæ est existentia effectus inferunt existentiam formalem, id est causam, & ex negatione existentie inesse entis arguunt negationem inesse causæ.

Declaratur hoc amplius, quia existentia virtualis causæ per vos est ipsa existentia formalis effectus & causalitatis per quam producit effectus: sed Aristoteles & Diuus Thomas asserunt existentiam causæ & existentiam causalitatis, & existentiam effectus debere esse simul: ergo non loquuntur de existentia virtuali causæ. Patet hæc consequentia, quia ad similitudinem requiritur distinctio eorum in eo genere quo sunt simul, sed in sententia Philosophi, & Diui Thomæ existentia causæ & existentia effectus, & causalitatis sunt simul realiter: ergo distinguuntur realiter tales existentie in sententia horum authorum, sed ut iam dixi existentia virtualis causæ & causalitatis, & effectus non distinguuntur à parte rei: ergo non sunt simul à parte rei: ergo solum sunt simul in sententia Aristotelis & D. Thomæ secundum ea existentias, quæ inter se realiter distinguuntur, sed solum existentia formalis causæ, & existentia formalis causalitatis & effectus distinguuntur à parte rei: ergo solum secundum existentias formales debent esse simul in sententia Philosophi: ergo in sententia eiusdem existentia dum actū operatur, debet esse formalis & non virtualis.

Deinde quia ut bene ait Hurt. Hæc solutio principium perit, nam existentia formalis, & inesse entis est propriè existentia causæ, & existentia virtualis & in esse causæ est existentia causalitatis, sin minus ipse explicet terminos, at in controuersiam adducitur quo

Quest. Vlt. Vtrum existentia sit, &c. 43

quò pacto sit causalitas; & effectus actu sine actuali existentia causæ: ergo petitur principium; quod autem ea quæ sunt simul à parte rei debeant distinguui patet clarissime; quia simultas est duorum, vel plurium convenientia in vnum, itavt si simultas sit in loco sit convenientia duorum existentium in eodem loco, & simultas in tempore est coexistentia duorum; & convenientia duorum in eadem duratione, & ideo ridiculum esset dicere Petrum, & eundem Petrum esse simul in eodem tempore, idem enim secum ipso non potest esse simul, quare simultas necessario & evidenter pluralitates petit.

SECTIO III.

Rationibus probatur conclusio.

16 **P**rimo si causa potest operari illo instanti quo non existit, etiam poterit operari causa quæ nunquam existit, & quæ exitura est, sed causa quæ exitura est, & nondum existit non potest operari: ergo neque causa quæ non existit etiamsi existerit immediate ante. Probatur maior, ideo causa quæ nondum existit non potest operari quia absolute non est ens eo instanti quo non existit, sed causa quæ existit eo instanti quo non existit absolute non est ens: ergo non poterit operari: maior est ratio à priori. Quare res quæ non existit non potest operari, vel assignent aliam Aduersarij. Minor est evidens, quia res eo instanti quo non existit solum est possibilis, & tantum potest habere denominationem extrinsecam ab existentia præterita quæ tunc nihil est, sicut res futura est possibilis, & habet etiam denominationem extrinsecam ab existentia futura; sed res possibilis absolute non est ens: ergo res quæ non existit licet existerit non poterit operari.

17 Dices quod tunc causa licet non sit in ratione entis, est tamen in ratione causæ; sed contra primo: ergo causa non solum in illo primo instanti in quo non est potest operari: sed etiam in aliis instantibus sequentibus; patet consequentia, vt operetur causa sufficere vt existat in ratione causæ, sed in aliis instantibus existit in ratione causæ: ergo in illis poterit operari. Maior est certa, probatur minor, existere causam in ratione causæ est quod existat eius effectus, sed effectus causæ non solum existit in illo instanti, sed etiam in sequentibus: ergo etiam in sequentibus existit causa in ratione causæ: ergo operatur: ergo poterit conferuare effectum: ergo lucerna non existens poterit conferuare lucem; quod est contra experientiam; ideo enim non conferuat, quia tunc non existit in ratione entis, & ideo non existit in ratione causæ. Contra secundo: ergo etiam res quæ nondum fuit, poterit operari & loquor de re in vltimo sui non esse: ideo res corrupta potest operari quando non est; quia eius existentia est contigua cum existentia effectus: sed existentia rei nondum existentis est etiam contigua cum existentia effectus; ergo etiam poterit operari illum effectum. Maior est aduersariorum sententia: minor est evidens, & demus quod ignis v.g. non sit in hoc instanti, & sit in hoc instanti calor productus ab illo, & ignis sit in tempore immediate sequenti, inter existentias caloris & ignis, non mediat instans, nec tempus aliquod: ergo sunt contiguae existentie causæ, & effectus: ergo poterit causa operari, quandoquidem datur eadem ratio; nam quod duo corpora contiguentur per vnā partem, vel per per aliam non impediunt operationem: ergo similiter quod causa & effectus contiguentur per initium, vel finem causæ eadem erit ratio, & sequetur eadem operatio.

1. P. Tom. 11.

Confirmatur, si causa efficiens iam corrupta potest physice causare: ergo & homo mortuus potest videre in eo instanti in quo non est. Probatur consequentia, homo est causa actiua sui visus, sed causa per vos potest operari in eo instanti in quo non est: ergo homo poterit operari in eo instanti in quo non est, & per consequens videre quod est ridiculum.

Ex quo inferit Hurt. absurdum magnum in Theologia quod mortuus in gratia possit condemnari, sed hoc est absurdum: ergo illud ex quo sequitur. Probatur maior: si quis repente moriatur habens perfectam libertatem ad peccandum: ergo in instanti quando non est potest producere actum peccaminosum. Probatur consequentia, quia causa actiua non existens per te potest operari: ergo illa causa libera tunc poterit operari aliquid contra legem diuinam: ergo poterit peccare, quia peccare est operari libere contra legem diuinam; supponamus ergo; quod homo ille vsque ad mortem esset in gratia: ergo homo discedens in gratia condemnabitur, quod est contra fidem. Probatur consequentia; anima illius hominis per peccatum amisit gratiam; sed anima adulti sine gratia post mortem necessario condemnabitur: ergo anima illa condemnabitur: ergo homo discedens in gratia poterit condemnari.

Dices vt detur peccatum necessario requiri quod voluntas operetur per appetitum, appetitus autem cum sit potentia vitalis includit penitentiam actiuam & passiuam; potentia autem positiua non potest operari quando non est; atque adeo appetitus non potest operari dum non est.

Sed contra primo, ideo non potest operari potentia passiuam cum non existit quia est causa realis & physica: ergo similiter non potest operari quando non est; antecedens est certum, vel dicant aduersarij quare materialis causa non potest operari dum non existit; non enim minus dependet actio ab agente quā passio à patiente: ergo si passio non potest esse à patiente quod non existit, neque actio ab agente quod non existit, & ratio est manifesta quia omnis actus secundus simpliciter præsupponit actum primum simpliciter; alius actus secundus simpliciter accipere est simpliciter ab actu primo secundum quid, & ab actu qui non est simpliciter, ac proinde non habet esse simpliciter, sed hoc est falsum quia nemo dat quod non habet, sed actus primus secundum quid non habet esse simpliciter: ergo non potest causare esse simpliciter effectus; vnde vt causet tale esse debet esse actus primus simpliciter, itaque actus secundus simpliciter præsupponit actum primum simpliciter, sed actio & effectus existens est actus secundus simpliciter: ergo supponit actum primum existentem, quia existentia constituit rem in esse entis simpliciter, vt patet ex iam dictis supra, nam essentia mere possibilis qualis est essentia rei non existens absolute non est ens simpliciter, ac proinde nec actus secundus, nec primus simpliciter, quia tam actus secundus quam actus primus simpliciter sunt entia simpliciter.

Contra secundo: ergo materia prima corrupta poterit esse causa materialis formæ, quod est absurdum, quodque negant aduersarij: ergo, &c. Probatur prima consequentia efficaciter, vt aliqua causa operetur sufficit quod existat in ratione causæ, sed tunc materia prima existit in ratione causæ; imo existit formaliter in se ipsa materia prima: ergo potest esse causa; probatur minor. Tunc propriè, & formaliter existit materia prima quando datur existentia illius: sed tunc datur existentia illius: ergo existit propriè. Maior est